

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Svar på rekommandasjon 40/2021 fra Nordisk råd om Mer norden i skolen

Rekommandasjon nr. 40/2021 fra Nordisk råd til de nordiske regjeringene lyder:

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 4. november 2021 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av Utskottet för kunskap och kultur i Norden.

- *Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att i enlighet med det som sägs i Deklarationen om nordisk språkpolitik förstärka grannspråksundervisningen i skolan, liksom undervisningen i skandinaviska språk som hjälpspråk och främmande språk.*

Overordnet oppsummering av innspill fra de nordiske landene

De nordiske regjeringene takker for muligheten til å svare på Nordisk råds rekommandasjon om mer norden i skolen. De nasjonale regjeringene støtter Den nordiske språkdeklarasjonens mål om *att alla nordbor kan kommunicera med varandra, i första hand på ett skandinaviskt språk.*

For de nordiske landene er skolen, undervisning og utdanning på flere nivåer en sentral premissleverandør for de nordiske elever, studenter og læreres evne til å bli trygge språkbrukere, både med tanke på å kommunisere på og forstå nasjonale språk, og å kommunisere og gjøre seg forstått på tvers av nordiske naboland. De nordiske regjeringenes hovedverktøy for innhold i opplæringen er læreplansverket som setter forventninger til læringsutbytte og kompetansemål i undervisningen – ansvaret for selve gjennomføringen av skolehverdagen ligger primært til lokalt nivå.

Nabospråksforståelse i Norden er vektlagt inn i læreplanverket på ulikt vis i de ulike landene: den nye læreplanen i norsk gir føringer om at elevene skal utvikle kunnskap om nabospråkene gjennom hele skoleløpet, fra barnetrinnet og til videregående opplæring, inkl. at elevene skal lese skjønnlitteratur og sakprosa på svensk og dansk. Andre eksempler er undervisning i dansk som ett av to fremmedspråk i folkeskolen på Island, og vektlegging av nabospråk i svensk som andre innenlands språk for elever i finskspråklige skoler og morsmål, samt litteratur for elever i svenskspråklige skoler i Finland. For de nasjonale myndighetene er språkforståelse og nordiske perspektiver fremhevet på flere nivåer i læreplansverket og vektlegges både som noe av egen verdi, og som et viktig element i å forstå historie, kultur og kulturarv både nasjonalt og nordisk. Det trekkes også frem at den nordiske språkforståelsen gir mulighet til mobilitet og deltakelse på arbeidsmarkedet i Norden.

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Avdeling for høyere
utdanning, forskning
og internasjonalt
arbeid

Saksbehandler
Håkon Halgrimsen
22 24 75 87

De nordiske regjeringene verdsetter verdien av nordisk samarbeid om disse spørsmålene.

Norge anser herved at rekommandasjonen kan avskrives.

Norges svar på rekommandasjon nr. 40/2021

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring og sikre at elevene blir trygge språkbrukere. De skal få utvikle sin språklige identitet og kunne bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Kunnskap om nabospråkene våre er en derfor viktig del av opplæringen.

Det norske læreplanverket er forskrift til opplæringsloven og derfor styrende for innholdet i skolen. Høsten 2019 fastsatte Kunnskapsdepartementet nye læreplaner, og skolene tok dem i bruk fra høsten 2020. Læreplanene er kompetansebaserte. De beskriver den kompetansen elevene skal oppnå i faget og legger vekt på at elevene skal kunne tilegne seg og bruke kunnskaper og ferdigheter. Læreplanverket, slik det er i dag, legger til rette for at elevene utvikler god kunnskap om nabospråkene i Norden. Det er kort tid siden de nye læreplanene ble innført og det er foreløpig ingen planer om å gjøre endringer i dem. Men de fornyete læreplanene og innføringen av dem følges av en femårig evaluering. Denne skal kunne brukes som grunnlag for framtidig politikkutforming.

Den nye læreplanen i norsk gir tydelige føringer om at elevene skal utvikle kunnskap om nabospråkene gjennom hele skoleløpet, fra barnetrinnet og til videregående opplæring. På 5.-7. trinn skal elevene lære å lese skjønnlitteratur og sakprosa på svensk og dansk og samtale om formål, form og innhold. På ungdomstrinnet skal de kunne lytte til og lese tekster på svensk og dansk og gjøre rede for innhold og språklige trekk. Elever på studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring skal kunne bruke fagspråk til å beskrive særtrekk ved norsk sammenlignet med svensk, dansk og norrønt.

Når det gjelder fremmedspråk skal alle grunnskoler tilby opplæring i minst ett av disse språkene: fransk, russisk, spansk og tysk. I tillegg kan skolene tilby opplæring i andre språk, også ikke-europeiske. Skoleeieren bestemmer hvilke fremmedspråk skolen tilbyr, og hvordan opplæringen skal organiseres. I videregående opplæring kan skoler tilby opplæring i ett eller flere av de 44 fremmedspråkene som finnes på eksamensplanen. Det er ingen tilbud om opplæring eller eksamen i dansk eller svensk som fremmedspråk, men det er mulig å ta eksamen i både islandsk og finsk som fremmedspråk.

I rammeplanen for grunnskolelærerutdanningene er det lagt vekt på at en ferdig utdannet lærer har inngående kunnskap om gjeldende planverk for grunnopplæringen. Læreren skal også kunne styrke internasjonale og flerkulturelle perspektiver ved skolens arbeid på et overordnet nivå. I retningslinjene for grunnskolelærerutdanningene er det også en forventning om at utdanningsinstitusjonene skal legge til rette for at studenten kan gjennomføre deler av utdanningen i utlandet. Dette bør gjelde både fagstudium og praksisstudium, og inkluderer utdanning i andre nordiske land. Videre er det en forventning om at undervisningen legger til rette for internasjonalisering ved lærestedet, for eksempel i

form av internasjonale og flerkulturelle dimensjoner i studiet, kjennskap til internasjonal utdanningspolitikk, engelskspråklig pensum og forskningsartikler, gjennom faglig diskurs i internasjonale digitale arenaer og ved bruk av utenlandske gjesteforskere/forelesere, også fra land i Norden.

Lærerutdanningen skal også fremme internasjonalt samarbeid og solidaritet for å oppnå bærekraftig utvikling og sosial utjevning, ifølge retningslinjene.

Vi har i dag et betydelig videreutdanningstilbud for lærerne i faget norsk. Innholdet i tilbudet er forankret i læreplanverket og øvrige relevante styringsdokumenter.

På denne måten er det samlet sett forventet at nordiske perspektiver ivaretas godt i utdanningene.

Danmarks svar på rekommandasjon nr. 40/2021

Selv om det ikke finnes en fælles definisjon på nabosprogsforståelse er det vækklagt at sprogforståelse er et sentralt verktøy for at forstå og kommunisere med de andre nordiske modersmål.

I grundskolen skal eleverne kende til forskelle og ligheder mellem nabosprogene og kunne indgå i kommunikationssituationer på dansk med andre, der taler enten norsk eller svensk. Her er det formuleret i fagformålet for faget dansk, at eleverne skal have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab. De skal derfor læse litteratur og andre æstetiske tekster fra Norge og Sverige, både oversat og på originalprog. Eleverne skal kunne begå sig i mødet med folk fra det øvrige Norden og kunne se forskelle og ligheder mellem de tre sprog, kultur og enkle samfundsforhold.

Inden for de gymnasiale uddannelser lægges der op til, at nabosprogsforståelse handler om, at du på dit eget modersmål kan gøre dig forståelig over for de andre nordiske modersmål og du lærer at forstå dem.

I alle gymnasiale læreplaner i dansk (modersmålet) er der et krav om, at eleverne skal arbejde med tekster på norsk og svensk. Der står bl.a.: «Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber. Kernestoffet består af dansksprogede tekster suppleret med norske og svenske tekster på originalprog». Dette er en opfyldelse af Nordisk Ministerråds Helsingforsaftale om at alle nordiske lande har forpligtet sig på at undervisning i grundskoler og gymnasier omfatter undervisning i de øvrige nordiske landes sprog, kultur og almindelige samfundsforhold.

Når det gjelder undervisning i skandinaviske språk og skandinaviske språk som hjelpespråk og fremmedspråk, arbejdes det ofte med problemstillinger forbundet med Danmarks og Grønlands historiske fortid. Der er udarbejdet materiale hertil, som kan findes og benyttes på den nationale undervisningsplattform EMU.

På erhvervsskoleområdet er det muligt at benytte sig af ordningen PIU – praktik i udlandet, hvor elever på erhvervsuddannelserne kan få tilskud til praktikophold i udlandet herunder også i nabolande. Det kan enten være dele af eller hele elevens praktik, der tages i udlandet. Denne ordning medvirker til at udbrede kendskabet til andre sprog.

Der er ikke taget større nationale tiltag for at styrke nabosprogsforståelse på grundskoleområdet eller inden de gymnasiale uddannelser. Der er likevel fællesnordiske støttemuligheder gennem Nordplus, hvor der gives tilskud til udveksling af undervisere, elever, studerende samt til netværks- og projektsamarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og uddannelsesaktører i Norden og de baltiske lande. Sigtet er at fastholde samhørigheden mellem landene og styrke udviklingen og kvaliteten inden for uddannelsesområdet. På tværs af grænserne har der videre været tiltag som undervisningsmateriale om de nordiske sprog som bidrar til en fællesnordisk sprogforståelse.

Finlands svar på rekommandasjon nr. 40/2021

I Finland har läroplanen för den grundläggande utbildningen snart 10 år bakom sig (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i Finland, 2014) medan gymnasieutbildningen har en större reform bakom sig som berör både struktur och läroplan och de nya läroplansgrunderna trädde i kraft 1.8.2021 (Grunderna för gymnasiets läroplan, 2021).

Enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i Finland (2014) utgör kulturell mångfald en del av den värdegrund som genomsyrar utbildningen. Den grundläggande utbildningen bygger på det mångskiftande finländska kulturarvet som har formats och kontinuerligt formas genom växelverkan mellan olika kulturer. I värdegrunden betonas även vikten av att lära sig tillsammans över språk- kultur- och livsåskådningsgränser vilket också skapar förutsättningar för genuin kommunikation och gemenskap.

Läroplanen omfattar även mångsidig kompetens, som är en helhet bestående av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Mångsidig kompetens indelas i olika delområden och ska genomsyra varje läroämne. Delområdet kulturell och kommunikativ kompetens betonar bl.a. språklig mångfald och vikten av att bygga en egen kulturell identitet, lära sig uppskatta sitt kulturarv och lägga märke till kulturella särdrag. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbrukare, som både använder sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. De ska också uppmuntras att värdesätta och utnyttja ringa språkkunskaper.

Inom lärokursen svenska och litteratur (svenska som modersmål) är det framför allt inom målområdet Att förstå språk, litteratur och kultur som de nordiska språken och den nordiska kulturen syns. I årskurs 3–6 ska man väcka elevernas intresse för de nordiska grannspråken och låta dem bekanta sig med nordisk kultur. I årskurs 7–9 fokuserar man på det svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleverna ska vidga sin kulturfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och bekantar sig med olika skeden i finlandssvensk och svensk litteratur.

Liknande linjer som inom den grundläggande utbildningen fortsätter i Grunderna för gymnasiets läroplan (2021). Värdegrunden omfattar språklig och kulturell mångfald och inom mångsidig kompetens är det speciellt delområdet global och kulturell kompetens som lyfter fram samhälles mångfald av identiteter, språk, religioner och livsåskådningar som lever sida vid sida och i växelverkan med varandra.

De nordiska gransspråken och den nordiska litteraturen och kulturen syns inom ramen för lärokursen svenska och litteratur och man utgår från att undervisningen relaterar till en nordisk kontext. Ett centralt innehåll inom ramen för litteraturundervisningen är den finlandssvenska litteraturen som en del av den nordiska litteraturen.

Lärokurserna finska och litteratur samt svenska och litteratur är identiska, förutom när det handlar om närbesläktade språk och gransspråksundervisning. De formuleringar kring nordiska gransspråk, nordisk litteratur och kultur syns inte på samma sätt inom lärokursen finska och litteratur. Dock utgår bägge lärokurserna från samma värdegrund kring språklig och kulturell mångfald samt mångsidig kompetens.

Däremot syns gransspråken i lärokursen svenska som andra inhemska språk, framför allt inom delområdet kulturell mångfald och språkmedvetenhet. I åk 3–6 ska eleverna uppmuntras att ta del av den språkliga och kulturella mångfald som finns i Finland och Norden och lära sig att värdesätta de bägge nationalspråken i Finland. Samma linje fortsätter i årskurs 7–9 där eleverna också ska bekanta sig med nordiska nätverk och träna sig i att använda svenska i flerspråkiga sammanhang.

Inom lärokursen samiska och litteratur är också ett av målen att väcka elevens intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i närområdet, Sameland, Finland och Norden utgående från den egna språk- och kulturbakgrunden.

Inom de gemensamma examensdelarna kunnande och kommunikation inom yrkesutbildningen beaktas betydelsen av språklig, kulturell och identitetsmässig mångfald och studerandena ska förstå betydelsen av språk och interaktion i arbetslivet och samhället. I yrkesinriktade examensdelar, t.ex. olika servicebranscher som turism, hälsovård, lyfts språkkunskaper och språklig mångfald också fram.

Läroutbildningen har utvecklats i Finland sedan 2016 inom ramen för det läroutbildningsforum som inrättats av undervisnings- och kulturministeriet. Läroutbildningsforumet har främjat språkmedveten undervisning i sitt arbete.

Målet för den statligt finansierade personalutbildningen inom undervisningsväsendet och småbarnspedagogiken är att främja kontinuerligt lärande och lika möjligheter att utveckla den kompetens som personalen inom utbildningsväsendet och småbarnspedagogiken behöver. Ett av huvudtemana för Utbildningsstyrelsens stöd är att stärka den språkliga och kulturella kompetensen. Syftet med personalutbildningen för undervisningsväsendet och småbarnspedagogiken som ska stärka den språkliga och kulturella kompetensen är att

erbjuda deltagarna information, metoder och verksamhetsmodeller som baserar sig på forskning och som kan användas för att bemöta och undervisa elever och studerande med olika bakgrund. Målet är att stärka deltagarnas språk- och/eller kulturmedvetna samt åskådningssmässiga kompetens.

Grønlands svar på rekommandasjon nr. 40/2021

Ud fra Den danske ordbog defineres nabosprog som: ”sprog som tales i et naboland” og ”sprog som er sproghistorisk nærbeslægtet med et givet sprog – fx svensk i forhold til dansk”. Der tales grønlandsk som modersmål i Grønland.

Ud fra definitionen på nabosprog betragtes forskellige inuitsprog som nabosprog i Grønland. Dette er både ud fra en geografisk og sproghistorisk betragtning. Her kan det tilføjes, at forskellene mellem de inuitiske sprog nogenlunde kan sammenlignes med de forskelle, der er mellem norsk, svensk og dansk.

I forhold til grønlandsk og inuitiske nabosprog er der følgende læringsmål i faget grønlandsk i grundskolen:

- har kendskab til mundtlige former herunder indhold, form og essensen i grønlandske, inuitiske og udenlandske sagn, eventyr og fortællinger.
- har kendskab til de forskellige grønlandske dialekter og udvalgte inuitsprog.

Da dansk adskiller sig betragteligt fra grønlandsk i sprogets opbygning og struktur, og da der er tale om to vidt forskellige sprogstammer, prioriteres her i landet grundig undervisning i modersmålet grønlandsk og fremmedsproget dansk. Undervisning i sproget dansk vil således være indgangsporten til øvrige nordiske sprog. Derfor prioriteres der ikke undervisning i øvrige nordiske sprog.

Der undervises grundigt i dansk fra 1. klasse i grundskolen og op efter i uddannelsessystemet. Dansk kan være undervisningssprog i grundskolen, og er oftest det dominerende undervisningssprog på ungdoms- og videreuddannelserne.

Fra politisk side er det et ønske at styrke sprogundervisningen i både modersmålet grønlandsk og fremmedsprogene dansk og engelsk. I Grønland er det en særlig problemstilling, at grønlandsk er elevernes modersmål, men at det er nødvendigt at beherske dansk på et højt niveau, da dette er et dominerende undervisningssprog på langt de fleste ungdoms- og videreuddannelser.

Der er obligatorisk danskundervisning 1. 10. klasse i grundskolen, hvor læringsmålene for elever er ganske omfattende. I læringsmålene for faget dansk i grundskolen findes der ikke læringsmål for de øvrige nordiske sprog. Ifølge studieordningen for læreruddannelsen for grundskolen er der ikke krav om at arbejde med nabosprog og nabosprogsforståelse. Uddannelsesstyrelsen har i 2021 indgået en samarbejdsaftale med The Vigdis Finnbogadóttir Institute of Foreign Languages (Island) om projektet ”Nordplus Nordiske språk 2021”.

Der er udviklet digitale læremidler til indlæringen af dansk som fremmedsprog i Vestnorden i samarbejde mellem færøske, grønlandske, islandske og danske forskere, dansklærere og deres elever. Nordplus projektet går ud på at præsentere de digitale værktøjer og deres potentialer for færøske, grønlandske og islandske dansklærere og deres elever. Samtidig indhentes der systematiske oplysninger om lærernes og elevernes erfaringer med at bruge værktøjerne i danskundervisningen. Disse oplysninger bruges dels til at justere/bearbejde eventuelle mangler ved læremidlerne, dels til at få indsigt i læremidlerne indlæringsmæssige potentialer samt elevernes holdninger.

Islands svar på rekommandasjon nr. 40/2021

Island anser att undervisning i nordiska språk är viktig för att stärka de nordiska banden. Målsætningen for at undervise i de nordiske (skandinaviske) sprog i Island er at opretholde og styrke forbindelsen til Norden og bidrage til at Islændingene har en lettere adgang til en fælles uddannelse og arbejdsmarked i hele Norden. Competence og kundskab i de nordiske (skandinaviske) sprog gør det muligt for Islændinge at fortsat deltage aktivt i omfattende nordisk samarbejde, studier, arbejde og fritid. Det er ligeledes undervisningens måls at eleverne opnår forståelse for de nordiske (skandinaviske) sprog og deres slægtskab og kulturen bag dem, at de lærer hvad kendetegner hvert sprog og kan forstå og udtrykke sin mening i nordisk sammenhæng. Det er vigtigt at Islendinge ser på de nordiske (skandinaviske) sprog som en variation af det samme sprog, sprogene er da også nært beslægtede.

Læreplanen for grundskolen i enkelte fag er fra 2013. I den bruges der kompetencemål for alle fag, bl.a. fremmedsprog. I grundskolen er det dansk (norsk, svensk) og engelsk. I skoleskemaet for grundskolen er der et bestemt antal timer som fremmedsprogene bliver tildelt og skolen kan bestemme hvor mange timer bruges på hvert enkelt sprog. Skolen bestemmer også selv hvornår man begynder at undervise i fremmedsprog. Kompetencemålene deles op i tre trin med jævn timestfordeling. Man regner med at eleven har nået kompetence på tredje trin (B2 i portfolio rammen) ved grundskolens afslutning.

Det er vigtigt at uddannelse og undervisning tager mest muligt hensyn til det, der sprogene og kulturen har til fælles og at præsentation af alle sprogene inddrages i undervisningen når det er muligt. Godt kendskab til et af de nordiske (skandinaviske) sprog er nøglen til hvilket område som helst i Norden og gør samarbejdet lettere.”

Ved udgivelsen af en ny læreplan i 2013 blev der ikke lavet meget om på rammerne for sprogundervisningen i folkeskolen, men skolerne har dog fået et større råderum til at udvikle sprogundervisningen. Engelsk er fortsat det første fremmedsprog for eleverne i folkeskolen og dansk det andet fremmedsprog eller noget andet skandinavisk sprog. Man går ud fra at dansk som regel er det skandinaviske sprog som der undervises i i skolerne i Island, men norsk eller svensk tilbydes de elever som har en speciel forbindelse til Norge eller Sverige. Undervisningen erstatter danskundervisningen og starter samtidig med at de andre elever starter på dansk.

I uddannelserne til studentereksamen i Island stilles minimumskravet for godkendelse i nordiske sprog på færdighedsniveau 3 som motsvarer B2 i European Language Framework.

I 2019 blev en kontrakt mellem Danmark og Island om støtte til danskundervisningen fornyet, og den gælder i fem år, dvs. fra 2019 til 2022. Kontrakten blev først lavet i 2001, men er siden da blevet fornyet regelmæssigt. Danmark har støttet danskundervisning i Island uafbrudt siden 1996.

Sveriges svar på rekommandasjon nr. 40/2021

Enligt skollagen (2010:800) syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Grundskolan

Undervisningen ska enligt läroplanen (SKOLFS 2010:37) för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga. Enligt läroplanen ska det finnas ett internationellt perspektiv som är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för att leva i ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det är enligt läroplanen skolans ansvar att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet, har fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken samt har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia. Utöver de generella delarna i grundskolans läroplan (del 1) finns nordiska språk, grannspråksförståelse och Norden med i kursplaner som styr undervisningen i ämnena i fråga, bl.a. i svenska, historia och samhällskunskap.

I den nyligen reviderade kursplanen i ämnet svenska som ska användas från höstterminen 2022 anges att språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Undervisningen i svenska ska bland annat bidra till att eleverna får möta och bekanta sig

med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken. Vidare ska undervisningen i ämnet ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om språk och språkbruk i Sverige och Norden. I årskurs 4–6 ska eleverna ta del av skönlitteratur för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Eleverna ska lära sig om de nordiska grannspråken samt de nationella minoritetsspråken i Sverige. I årskurs 7–9 ska eleverna ta del av skönlitteratur från bland annat Norden. Vidare ska bl.a. framträdande skillnader och likheter mellan de nordiska språken behandlas i undervisningen. Även språkförändring genom tiderna och vilka språk som påverkat svenskan historiskt och i nutid samt nationella minoritetsspråk ska behandlas i dessa årskurser.

Gymnasieskolan

Enligt läroplanen (SKOLFS 2011:144) för gymnasieskolan ska skolan bidra att elever får en identitet som kan relateras till inte bara det specifikt svenska utan också det nordiska, det europeiska och ytterst det globala. Eleverna ska utveckla kunskaper om och insikt i centrala delar av det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet, kunskaper om de mänskliga rättigheterna samt om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia. Eleverna ska också utveckla kunskaper om internationell samverkan och globala samband och kunna bedöma skeenden ur svenskt, nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv. Internationella kontakter och utbildningsutbyte med andra länder ska främjas.

Norden, nordiska språk och grannspråksförståelse finns också i ämnesplanerna för gymnasieskolan. I ämnesplanen för samhällskunskap ingår internationella och nordiska samarbeten. Av ämnesplanen för svenska framgår att eleverna ska utveckla kunskaper om språkförhållanden i Sverige och övriga Norden samt det svenska språkets ursprung. Eleverna ska vidare utveckla förmåga att reflektera över olika former av språklig variation. När det gäller grannspråksförståelse ska undervisningen i kursen svenska 2 behandla dansk och norsk skönlitteratur, delvis på originalspråk. Även språkförhållanden i Sverige och övriga Norden ska behandlas, till exempel språklagstiftning, minoritetsspråk och dialekter. Nationella minoritetsspråk, modersmål och moderna språk

I Sverige är finska ett av fem minoritetsspråk. Finska kan läsas som nationellt minoritetsspråk inom ramen för ämnet modersmål, men också som modernt språk. Åtgärder vidtas för att utveckla och revitalisera minoritetsspråken. Elever som tillhör en nationell minoritet har rätt att läsa sitt nationella minoritetsspråk även om språket inte talas i hemmet. Det är en starkare rättighetslagstiftning än för andra modersmål där det bl.a. ställs krav på att språket talas i hemmet. Det finns särskilda kurs- och ämnesplaner för undervisning i nationella minoritetsspråk och modersmål.

Om man inte tillhör en nationell minoritet eller har ett av de nordiska språken som modersmål finns vissa möjligheter att läsa språken som modernt språk förutsatt att skolan erbjuder språket. De vanligaste moderna språken i både grund- och gymnasieskola är franska, spanska och tyska. I grundskolan ska eleverna kunna välja mellan minst två av dessa språk inom ramen för språkval, men även andra språk kan erbjudas, och i gymnasieskolan ska

elever erbjudas att fortsätta med dessa språk. I vissa nationella program ingår språkkurser obligatoriskt. Utöver dessa tre språk erbjuds flera andra språk inom ramen för moderna språk, även nordiska språk. Det är t.ex. inte ovanligt i Skåne att danska erbjuds som modernt språk. Moderna språk på högre nivåer ger i viss utsträckning meritpoäng när eleverna ansöker till högre studier.

Stöd för undervisning och utbyte

För att stötta och utveckla undervisning i nordiska språk i de olika skolformerna inom skolväsendet har Skolverket resurser för undervisning på sin webb ([Undervisning i nordiska språk - Skolverket](#)). Där finns till exempel information om den samnordiska undervisningsplattformen "Norden i skolan" som ger lärare och elever stöd i att arbeta med danska, norska och svenska, både i grundskolan och på gymnasiet.

En möjlighet på plattformen Norden i skolan är att samarbeta med skolklasser i andra länder, s.k. vänklasser. På samma tema finns eTwinning där skolklasser ges möjlighet att samarbeta med andra klasser på en digital plattform.

Universitets- och högskolerådet har på webbsidan [Utbyten.se - stöd för internationellt samarbete och utbyte inom utbildningsområdet](#) samlad information om möjligheter till projekt med andra länder. Det finns specifika nordiska program, till exempel Nordplus, samt även europeiska program som kan användas i ett nordiskt sammanhang.

Läroarutbildning

Sverige har två läroarutbildningsprogram, utbildning till grundlärare med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1–3 eller årskurs 4–6 och ämnesläroarutbildningen med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 eller gymnasieskolan. I examensmålen för utbildningarna som finns i bilaga 2 i högskoleförordningen anges att studenten ska visa sådana ämneskunskaper, inbegripen insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen, samt visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

Alla grundläroarutbildningar omfattar undervisningsämnet svenska. Som ämnesläroare kan man välja att läsa svenska. Där ingår kunskapsmål som omfattar de nordiska språken eftersom undervisningen i ämnet svenska i enlighet med kurs- och ämnesplaner bl.a. ska behandla språkbruk i Norden (se ovan).

Det finns också läroarutbildning i finska i Sverige. I sin årsredovisning för 2020 anger Stockholms universitet angående uppdraget i 2020 års regleringsbrev att utbildning som ämnesläroare i finska erbjuds som fristående kurser följda av kompletterande pedagogisk utbildning. De fristående kurserna fungerar även som behörighetsgivande kurser för yrkesverksamma läroare. Från och med höstterminen 2020 ger universitetet också ämnesläroarkurser på distans för att svara mot det nationella behovet av läroare i finska, en satsning som har attraherat ett ökat antal studenter. Universitetet har omfattande samverkan

kring ämneslärarutbildningen i finska som bland annat innefattar föreläsningar, uppdragsutbildning samt olika sakkunnig- och expertuppdrag.

I december 2021 beslutade regeringen en ny förordning för lärarutbildningarna. Förordningen kommer att träda i kraft den 1 juli (förordning 2021:1335). En av nyheterna i den nya förordningen är att en möjlighet att läsa svenska som andraspråk eller modersmål, inklusive de nationella minoritetsspråken, införs även för studenter som läser en utbildning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 samt 4–6. De kommande grundlärarna kan därmed få behörighet att undervisa i nationella minoritetsspråk i klasserna F-6. Hittills har det endast varit studenter inom ämneslärarprogrammen som har haft möjlighet att välja studier i nationella minoritetsspråk.